

Náučný chodník Slovenský raj - Nízke Tatry

Kraje:	Prešovský a Banskobystrický
Okresy:	Poprad a Brezno
Geomorfologické jednotky:	Slovenský raj a Nízke Tatry
Geologické jednotky:	silicikum a veporské pásmo
Chránené územia:	Národný park Slovenský raj, Národný park Nízke Tatry, prírodná rezervácia Martalúzka a prírodná rezervácia Pralesy Slovenska - Kráľova hoľa
Prístup:	bus Vernár, obecný úrad
Východisko:	Vernár, pri kostole
Trasa:	Vernár (770 m n. m.) - Mlynná (dolina Mlynice) - turistické rázcestie Morna (Č; 1 465 m n. m.) - odbočka na Prednú hoľu (1 546 m n. m.) - Smrečinské sedlo (1 442 m n. m.) - turistické rázcestie Tri studne, Martalúzka (M x Ž; 1 560 m n. m.) - Kráľova hoľa (1 946 m n. m.)
Dĺžka, prevýšenie:	16 km, prevýšenie 1 400 m
Čas prechodu:	6,5 h
Počet zastávok:	10
Náročnosť:	náročná trasa (dĺžkou i prevýšením)

Zameranie chodníka: prírodovedné, environmentálne, historické

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Trasa je v prvej polovici súdežná s červenou a v druhej modrou turistickou značkou.

Rok otvorenia: 2010

Aktuálny stav: Náučný chodník je v dobrom stave.

Textový sprievodca: nie je, voľne sú dostupné obrázky informačných panelov > .PDF

Kontakt: Občianske združenie vernárskych aktivít – OZVA, Vernár 32, 059 17 Vernár; Obecný úrad Vernár, Hlavná 171/65, 059 17 Vernár, tel. 052 / 7797 129

Poznámka: Náučný chodník sa v závere stýka s okruhom Náučného chodníka Šumiac – Kráľova hoľa.

Upozornenie: Náučný chodník, fyzicky a časovo náročný, prechádza v druhej polovici vysokohorským hôlnym prostredím, a tak je nutné jeho prechod naplánovať s ohľadom k vlastnej kondícii a aktuálnej poveternostnej situácii.

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je pre náročnosť pre terénne vyučovanie vhodný len v obmedzenom rozsahu, napr. v skrátenej verzii po Prednú hoľu (zastávka 6).

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Vernár. Rázovitá horská počtom obyvateľov nevelká obec južne od Popradu v západnom okraji Slovenského raja s katastrálnym územím na západe zasahujúcim do Nízkych Tatier. Leží v odľahlej, ťažko dostupnej polohe v lesnatom členitom území s drsnými prírodnými podmienkami (780 m n. m.) na sever od Vernárskeho sedla na rozvodí Hnilca a Hornádu (1 055 m n. m.) v ústí Strateníka a Mlynice do Vernárskeho potoka, ktorý asi 2 km severne od obce priečne prerezáva pruh rôznych druhov triasových vápencov (wettersteinské, reiflinské, hluznaté, gutensteinské), čím vytvára krátku prielomovú **Vernársku tiesňavu**, miestne zvanú Tesnina. Prvá písomná zmienka o obci je z roku 1295, kedy tu na nemeckom zákupnom práve založil osadu Verner. Od roku 1310 bola majetkom letanovských kartuziánov, od 16. storočia patrila hradu Muráň, v rokoch 1657 – 1700 bola v zálohe u Spišskej kapituly, hoci územie patrilo pod Gemersko-malohontskú župu. Obyvatelia chovali dobytok, zaoberali sa ťažbou dreva, výrobou dosák, šindľov a uhliarstvom. V okolí sú pozostatky stredovekých osád súvisiacich s baníckymi aktivitami (Borzov, Falštín) a opísané archeologické nálezy z jaskýň dokumentujúce osídlenie územia už v 13. storočí. Kultúrnymi pamiatkami sú klasicistický gréckokatolícky chrám Narodenia Presvätej Bohorodičky z roku 1824, pamätný dom – budova bývalej základnej školy (z roku 1930), ktorá bola počas Slovenského národného povstania sídlom povstalcov, a Pamätné miesto Slovenského národného povstania Tiesnina-Trunovec vo Vernárskej tiesňave s pamätníkom bojov na jeseň 1944; zachovali sa i prvky ľudovej architektúry (zemné pivnice, drevenice). Obec nadobúda prevažne rekreačnú funkciu – domy sa stávajú chalupami, v doline Mlynice v lokalite Studničky severozápadne nad obcou vznikol lyžiarsky areál, v blízkosti sú turisticky atraktívne ciele (tri národné parky: Slovenský raj, Nízke Tatry a Muránska planina) s územím zaujímavým geomorfologicky, krajinársky i botanicky. Na vápencových bralných svahoch sú cenné porasty reliktných borín (*Pinus sylvestris*) so smrekovcom (*Larix decidua*) a reliktnými rastlinnými druhmi, ktoré sa zachovali v úzkej hlbokjej časti doliny Vernárskeho potoka vplyvom teplotnej inverzie,

napr. jazyčník sibírsky (*Ligularia sibirica*). Dnom doliny, obcou a Vernárskym sedlom prechádza cesta 1. triedy medzinárodného významu z Brezna a Rožňavy do Popradu.

Kráľova hoľa (1 946 m n. m.). Najvyšší vrch Kráľovohoľských Tatier - východnej časti Nízkych Tatier - severne nad Šumiacom. Hôľnu vrcholovú časť mohutného masívu, presahujúceho prirodzenú hornú hranicu lesa, budujú kryštalické bridlice (svory, ruly). Jeho východné úbočia s Kráľovou skalou - rozpadajúcim sa bralným mrazovým zrubom na temene rázsochy nad Telgártom - tvoria silne tektonicky deformované granodiority až tonality s doskovitou odlučnosťou. Počas pleistocénu sa v severných svahoch chrpta Kráľova hoľa - Orlová vytvorili malé karové ľadovce. V masíve Kráľovej hole, resp. blízkom okolí pramenia okrem mnohých potokov štyri významné slovenské rieky, odtekajúce do rôznych strán: Čierny Váh, Hornád, Hnilec a Hron. Na plochom vrchole bol v roku 1960 vybudovaný 131 m vysoký televízny a rozhlasový vysielateľ, ku ktorému z juhu zo Šumiacu vedie asfaltová komunikácia. Kráľova hoľa, prístupná turistickými značenými chodníkmi zo šiestich smerov a od juhu aj cyklotrasou, využívajúcou účelovú asfaltku, patrí k najnavštevovanejším vrcholom Nízkych Tatier. Prechádza ňou diaľková turistická trasa Cesta hrdinov Slovenského národného povstania a súběžná Európska diaľková turistická trasa E8. Jej hôľny chrbát poskytuje jedinečný výhľad nielen na Spiš, Liptov a Horehronie (Tatry, Slovenské rudohorie...). V septembri 2023 obslužný objekt vysielateľa na vrchole oplotili a znepřístupnili tak malú núdzovú miestnosť - prístrešok pre verejnosť pre prípad extrémnych meteorologických situácií. Občerstvenie a prípadné núdzové prenocovanie pre 6 - 8 turistov poskytuje v Prednom sedle na južnej rázsoche pri značenej prístupovej trase z obce Šumiac od roku 2018 vysokohorská Chata pod Kráľovou hoľou (1 451 m n. m.) s celoročnou prevádzkou.

Prírodná rezervácia Martalúžka. Prírodná rezervácia medzi Telgártom a Liptovskou Tepličkou vyhlásená v roku 1999 na severovýchodných svahoch Kráľovej hole v Nízkych Tatrách na ochranu krajinársky hodnotného územia pramennej oblasti Hnilca a jeho prítoku Studňového potoka s jedinečným skalnatým amfiteátrom v granodioritoch so zachovalými živočíšnymi a rastlinnými spoločenstvami, ktoré sa viažu na prirodzené lesné spoločenstvá smrekového a kosodrevinového vegetačného stupňa a subalpínske lúky. Amfiteáter - nivačný kotol dlhý 120 m, široký 80 m so 40 m vysokým strmým skalnatým svahom - vznikol v dôsledku priaznivej expozície umožňujúcej dlhodobé hromadenie snehu z jeho veľkých úhrnov vo veľkej nadmorskej výške a jeho následnú eróznú činnosť. Hnilec, prameniáci nad územím rezervácie vo výške okolo 1 800 m n. m., ňou preteká viacerými kaskádami. Od juhu v doline Studňového potoka na rezerváciu územne nadväzuje jeden z dvoch areálov prírodnej rezervácie Pralesy Slovenska - Martalúžka (> Náučný chodník Šumiac - Kráľova hoľa). Rezervácia je súčasťou územia európskeho významu Kráľovohoľské Tatry a chráneného vtáčieho územia Nízke Tatry (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Prírodná rezervácia Pralesy Slovenska - Kráľova hoľa. Jedna z početných častí (lokalít) hromadného chráneného územia Pralesy Slovenska, vyhláseného v roku 2022 juhovýchodne od Liptovskej Tepličky, chrániaca smrekové pralesy na severných svahoch Kráľovej hole v dolinách Veľkého Brunova a Čierneho Váhu a jeho zdrojnic v nadmorských výškach okolo 1 330 - 1 510 m. Ide o zachovalé ukážky čučoriedkových smrečín, v menšej miere aj smrekových lesov vysokobylinných. Popri smreku sa tu prirodzene vyskytuje iba jarabina vtáčia, miestami sa pri vodných tokoch vyskytuje introdukovaná jelša zelená, vysádzaná poviše v rámci obnovy prirodzenej hornej hranice lesa. Okrajom areálu a krátko i cezeň vedú turistické chodníky na Kráľovu hoľu. V okolí (ako v celých Nízkych Tatrách) prebieha rozsiahla ťažba dreva, malá časť pralesa už bola vyťažená. Rezervácia je súčasťou územia európskeho významu Kráľovohoľské Tatry a chráneného vtáčieho územia Nízke Tatry (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Kopanecké lúky > pozri heslo v textoch k Náučnému chodníku v doline Blajzloch

Národný park Slovenský raj. Slovenský raj je krasové horské územie juhozápadne od Spišskej Novej Vsi, považované za jednu z najkrajších prírodných oblastí Slovenska. Je jedným z dvoch

geomorfologických podcelkov **Spišsko-gemerského krasu**. V geologickej stavbe prevládajú triasové vápence, v menšej miere sa vyskytujú aj dolomity. V oblastiach budovaných vápencami sú dobre zachované zvyšky zarovnaných povrchov z obdobia terciéru. Najstarším je mierne zvltnená severozápadná časť planiny Glac, kde sú zachované reliktory staropaleogénneho reliéfu (okolo 40 mil. rokov). Rozsiahly zarovnaný povrch z mladších trefohôr (6 mil. rokov) predstavujú krasové planiny s nadmorskou výškou 1 000 - 1 110 m, ako sú Glac, Geravy, Skala, Pelc a iné. Sú dotvorené krasovými formami (závrty, úvaly, ponory, škrapy), vo veľkej miere aj podzemnými (jaskyne a priepasti - unikátny je komplex Stratenskej jaskyne). V reliéfe dominujú okrem spomínaných krasových planín riečne doliny, ktoré územie zarovnaného povrchu rozčleňujú. V okrajových častiach sú to kaňonovité doliny Hnilca a Hornádu. Do planín sa zarezávajú mnohé tiesňavy, napr. Veľký Sokol, Malý Sokol, Kysel, Piecky, Suchá Belá a iné. V tiesňavách nachádzame vodopády, skalné stupne, kaskády a pereje. Slovenský raj bol pôvodne vyhlásený v roku 1964 ako druhé veľkoplošne chránené územie (po TANAPe) a vôbec prvá chránená krajinná oblasť (CHKO) na Slovensku. V roku 1988 namiesto CHKO Slovenský raj vznikol Národný park Slovenský raj. Tento bol v roku 2016 novo vyhlásený s novou vnútornou štruktúrou (zonácia). Zároveň je územím európskeho významu Slovenský raj ako aj chráneným vtáčím územím Slovenský raj (súčasť sústavy Natura 2000).

Národný park Nízke Tatry (NAPANT). Druhý najväčší národný park Slovenska s rozlohou (bez ochranného pásma) bezmála dosahujúcou rozlohu najväčšieho - Tatranského - národného parku. Bol vyhlásený v roku 1978 v dvoch izolovaných avšak na dvoch miestach sa stýkajúcich areáloch, a to v ústrednej časti a na severných rázsochách **Ďumbierskych Tatier** a najvýchodnejšej časti **Starohorských vrchov** (západná časť) a v ústrednej časti a na severných rázsochách **Kráľovoholských Tatier** a malej okrajovej časti **Slovenského raja** (východná časť). Mohutná klenbohrást Nízkych Tatier, pretiahnutá západo-východným smerom, dlhá vzdušnou čiarou 60 - 75 km, presahuje vo veľkej svojej časti hornú hranicu lesa (zníženú človekom) a Ďumbierom dosahuje nadmorskú výšku 2 046 m. Centrálnu a južnú časť tohto jadrového pohoria budujú prevažne kryštallické bridlice a granitoidné horniny a severné rázsochy ako aj Starohorské vrchy na území národného parku najmä vápence, dolomity, pieskovce, ílovité a piesčité bridlice. Na rozsiahlych vápencových územiach sa vyvinul kras - spomedzi dvanástich vyčlenených nízkotatranských krasových území sú azda najpopulárnejšími Kras Demänovskej doliny (s Demänovským jaskynným systémom, vyše 43 km dlhým), Kras Jánskej doliny (s najhlbšou jaskyňou na Slovensku - Systém Hipmanových jaskýň - s hĺbkou 499 m) či Ďumbiersky vysokohorský kras (s Jaskyňou mŕtvych netopierov, vyše 21 km dlhou). Asi 70 % územia parku zaberajú lesy, ktoré sú aktuálne postihnuté na mnohých miestach zvýšenou neplánovanou ťažbou spôsobenou rôznymi príčinami (vetrové či lykožrútové kalamity), vyplývajúcimi z narušenej ekologickej stability porastov ako dôsledku nepriaznivého stavu lesov (neprirodzená štruktúra, meniace sa prírodné podmienky, turizmus, chyby v obhospodarovaní). Najvyššie územia národného parku zaberajú okrem skalných vrcholov a chrbtov pred stáročiami odlesnené sekundárne lúky a pasienky (hole). Horskú flóru zastupujú napr. zvonček maličký, horec Clusiov, stokráska Micheliho, poniklec slovenský či metluška krivoľaká, z fauny tu žije o. i. medveď, rys, vlk, svišť i vysadený kamzík vrchovský tatranský, vzácny hrabáč tatranský a hrabáč snežný. Vtáky reprezentuje orol skalný, orol kriklavý, včelár obyčajný, hlucháň hôrny, tetrov holniak. Na území národného parku je viacero území európskeho významu a prekrýva ho chránené vtáčie územie Nízke Tatry (s výnimkou areálov lyžiarskych stredísk v masíve Chopku), ktoré sú súčasťou sústavy Natura 2000; v krasovej časti Demänovskej doliny je vyhlásená ramsarská lokalita Jaskyne Demänovskej doliny.

Názvy informačných panelov

1. Náučný chodník

2. Geológia
3. Flóra
4. Pasenie dobytku na holi
5. Fauna
6. Predná hoľa 1 545 m n. m.
7. Planina Smrečiny
8. PR Martalúzka
9. Kráľova hoľa 1 946 m n. m.
10. Náučný chodník

